

บทที่ 3

วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษารองเท้าเกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงวิถีชีวิตชุมชนลำน้ำว่า จังหวัดน่าน ผู้วิจัยใช้แนวทางการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) เพื่อทำความเข้าใจการเปลี่ยนแปลงวิถีชีวิตของชุมชน และผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงวิถีชีวิตของชุมชน หลังจากการเข้ามาของการท่องเที่ยว นอกจากนี้ในส่วนของการท่องเที่ยวที่เข้ามาในชุมชนผู้วิจัยยังได้ใช้การประเมินผลจากแบบสอบถามประกอบด้วย โดยผู้วิจัยได้ดำเนินการศึกษาตามขั้นตอนดังนี้

- 3.1 ข้อมูลและแหล่งข้อมูล
- 3.2 วิธีการและเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย
- 3.3 การเก็บและรวบรวมข้อมูล
- 3.4 การตรวจสอบข้อมูล
- 3.5 การวิเคราะห์ข้อมูล

3.1 ข้อมูลและแหล่งข้อมูล

การศึกษานี้ได้ข้อมูลจากแหล่งข้อมูล 2 ลักษณะ คือ แหล่งข้อมูลเอกสาร และแหล่งข้อมูลบุคคล ดังนี้

3.1.1 แหล่งข้อมูลเอกสาร

การศึกษาเรื่องการท่องเที่ยวเกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงวิถีชีวิตชุมชนนี้ เป็นการศึกษาในประเด็นของการเปลี่ยนแปลง และผลกระทบจากการท่องเที่ยวต่อชุมชน รวมทั้งสภาพการณ์การท่องเที่ยวในปัจจุบัน และแนวโน้มในอนาคต ผู้วิจัยจึงได้ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องดังนี้

1. แนวคิดเกี่ยวกับการท่องเที่ยว ได้แก่
 - แนวคิดการพัฒนาอย่างยั่งยืน และการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ
 - แนวคิดการตลาดการท่องเที่ยว
 - แนวคิดเกี่ยวกับชุมชนกับการท่องเที่ยว
 - แนวคิดขีดความสามารถในการรองรับของพื้นที่
2. แนวคิดการจัดการทรัพยากรธรรมชาติของชุมชน

3. แนวคิดการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม และสิ่งแวดล้อม
4. แนวคิดการวิเคราะห์ผลกระทบทางสังคม
5. งานวิจัยและเอกสารที่เกี่ยวข้อง

นอกจากนี้ยังได้ศึกษาเอกสารที่เกี่ยวข้องกับชุมชนลำน้ำว่า ได้แก่ หมู่บ้านน้ำว่า หมู่บ้านน้ำปู้ หมู่บ้านห้วยทรายมูล อำเภอแม่จริม จังหวัดน่าน รวมทั้งเอกสารเกี่ยวกับการท่องเที่ยวในพื้นที่ชุมชนลำน้ำว่า ได้แก่ แผนพัฒนาจังหวัด แผนพัฒนาอำเภอ เอกสารของอุทยานแห่งชาติแม่จริม เอกสารงานศึกษาต่างๆ ในพื้นที่ชุมชนลำน้ำว่า เพื่อศึกษาข้อมูลเบื้องต้นของชุมชนด้านลักษณะทางกายภาพ ประวัติความเป็นมา ประชากร เศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม สภาพธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ระบบนิเวศลำน้ำว่า รวมทั้งลักษณะการท่องเที่ยว ประวัติความเป็นมาของการท่องเที่ยว

3.1.2 แหล่งข้อมูลบุคคล

จากการเข้าสำรวจพื้นที่เบื้องต้น เพื่อค้นหาแหล่งข้อมูลบุคคลที่สามารถให้ข้อมูลที่ผู้วิจัยต้องการได้ และเนื่องจากการศึกษาปรากฏการณ์การเปลี่ยนแปลงของชุมชน โดยมีการท่องเที่ยวที่เข้ามาเป็นปัจจัยในการทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลง ดังนั้นผู้วิจัยจึงได้เลือกผู้ที่สามารถให้ข้อมูลที่ผู้วิจัยต้องการได้ ดังนี้

1. ผู้รู้เกี่ยวกับพื้นที่ศึกษาจากหน่วยงานต่างๆ ที่มีความเกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวและชุมชน ประกอบด้วย เจ้าหน้าที่อุทยานแห่งชาติแม่จริม เกษตรอำเภอ ปลัดอำเภอ เจ้าหน้าที่องค์การบริหารส่วนตำบล เจ้าหน้าที่สาธารณสุข ผู้อำนวยการ โรงเรียนมิตรมวลชน 3 จำนวน 6 คน
2. ผู้นำชุมชนที่เป็นทางการ ประกอบด้วย ผู้ใหญ่บ้านและคณะกรรมการหมู่บ้าน หมู่บ้านน้ำว่า หมู่บ้านน้ำปู้ และหมู่บ้านห้วยทรายมูล จำนวน 6 คน
3. ผู้นำชุมชนที่ไม่เป็นทางการ ประกอบด้วย ประธานกลุ่มแม่บ้าน กลุ่มสตรี กลุ่มเยาวชน กลุ่มผู้อาวุโส กลุ่มอนุรักษ์พันธุ์ปลา กลุ่มแพไม้ไผ่ จำนวน 6 คน
4. หัวหน้าครัวเรือน ที่ผู้วิจัยเห็นว่ามีความรู้ และเต็มใจให้ข้อมูลในเรื่องที่ผู้วิจัยสนใจได้อย่างลึกซึ้งและถูกต้องน่าเชื่อถือ ประกอบด้วย หัวหน้าครัวเรือนที่เป็นผู้เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว และไม่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว จำนวน 15 คน
5. นักท่องเที่ยวชาวไทยซึ่งเดินทางมายังพื้นที่ท่องเที่ยวลำน้ำว่า ช่วงเดือน ตุลาคม-มกราคม เพราะเป็นช่วงที่นักท่องเที่ยวนิยมมากที่สุดทั้งที่เดินทางไป-กลับและพักค้างแรม โดยใช้จำนวนนักท่องเที่ยวในปี พ.ศ. 2544 เป็นฐานในการคำนวณจำนวนประชากรนักท่องเที่ยวซึ่งพบว่า

ในปี พ.ศ. 2544 มีนักท่องเที่ยวเฉลี่ยประมาณเดือนละ 500 คน โดยการสุ่มตัวอย่างแบบบังเอิญ จากนักท่องเที่ยวที่มาท่องเที่ยวในลำน้ำว่า โดยการกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างจากการเทียบตารางสำเร็จรูปของ Darwin Hendel ณ ระดับความเชื่อมั่น 95% (มนัส สุวรรณ, 2544) จากขนาดของประชากรนักท่องเที่ยวใน 1 เดือนประมาณ 500 คน (จากข้อมูลของอุทยานแห่งชาติแม่จรมปี พ.ศ. 2544 นักท่องเที่ยวในช่วงเดือนตุลาคม-มกราคม ที่มีจำนวนมากที่สุด คือประมาณเดือนละ 500 คน) ดังนั้น ขนาดกลุ่มตัวอย่างนักท่องเที่ยวที่ใช้ในการศึกษา คือจำนวน 217 คน

3.2 วิธีการและเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ประกอบด้วย

1) การสัมภาษณ์แบบเจาะลึก (In-depth Interviews) ผู้รู้เกี่ยวกับพื้นที่ศึกษา ผู้นำที่เป็นทางการ และไม่เป็นทางการ และผู้ให้ข้อมูลหลักเพื่อให้ได้ข้อมูลเกี่ยวกับพื้นที่ศึกษา การท่องเที่ยว และบริบทของชุมชนอย่างละเอียด

2) การสัมภาษณ์แบบไม่เป็นทางการ (Informal Interviews) ประชาชนในพื้นที่ที่คัดเลือกกว่าจะเป็นผู้ที่ให้ข้อมูลหลักได้มีความรู้ในเรื่องนี้ และเต็มใจจะพูดคุยอภิปราย เป็นการสนทนา ชักถามอย่างมีจุดมุ่งหมาย เพื่อให้ได้ข้อมูลวิถีชีวิตของชุมชนก่อน และหลังจากการท่องเที่ยวเข้ามาในพื้นที่ การเปลี่ยนแปลงวิถีชีวิตชุมชนรวมทั้งผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงวิถีชีวิตของชุมชน โดยผู้วิจัยได้กำหนดคำถามไว้อย่างกว้างๆ ล่วงหน้า เป็นลักษณะคำถามปลายเปิดที่มีความยืดหยุ่นตามสถานการณ์ของการสัมภาษณ์

3) การสังเกต (Observations) เป็นการสังเกตแบบมีส่วนร่วม (Participation Observation) และการสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วม (Non-Participation Observation) กิจกรรมการท่องเที่ยว เพื่อสังเกตการดำเนินงานของผู้ประกอบการในด้านการบริการ และด้านสิ่งแวดล้อม ตลอดจนการสังเกตลักษณะและพฤติกรรมนักท่องเที่ยวของนักท่องเที่ยว

4) การสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussions) โดยเชิญตัวแทนชาวบ้าน ได้แก่ ผู้อาวุโส กลุ่มเยาวชน กลุ่มแม่บ้าน กลุ่มเกษตรกร กลุ่มอนุรักษ์พันธุ์ปลา กลุ่มสตรี กลุ่มแพไม้ไผ่ เพื่อสนทนาแลกเปลี่ยนความคิดเห็นในทัศนะ และมุมมองในเรื่องของการท่องเที่ยวที่เข้ามาในพื้นที่ โดยให้ตัวแทนชุมชนได้ร่วมกันศึกษาสภาพการณ์การเปลี่ยนแปลงวิถีชีวิตของชุมชน และผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงวิถีชีวิตของชุมชนทั้งด้านดีด้านเสียเมื่อมีการท่องเที่ยวเข้ามาในชุมชน และวิเคราะห์การเปลี่ยนแปลงวิถีชีวิตของชุมชน และผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงวิถีชีวิตของชุมชน หลังจากการท่องเที่ยว รวมทั้งหาแนวทางในการลดผลกระทบทางลบ และหาแนวทางการจัดการการท่องเที่ยวที่เหมาะสมของชุมชนร่วมกับผู้วิจัย

5) การประเมินอนาคตภาพทางสังคม (Ethnographic Future Research : EFR) เพื่อประเมินผลกระทบทางสังคม (สมาคมวิจัยเชิงคุณภาพแห่งประเทศไทย, 2538) ภายใต้สมมติฐานว่า ผู้ที่เข้าใจสภาพสังคมของคนดีจะสามารถมองเห็นแนวโน้มการเปลี่ยนแปลง และคาดการณ์ได้ว่าสังคมจะเป็นอย่างไร โดยเป็นการคาดการณ์แนวโน้มของผลกระทบจากการท่องเที่ยวในอนาคต เพื่อหาแนวทางในการลดผลกระทบทางลบ และแนวทางการจัดการการท่องเที่ยวที่เหมาะสมของชุมชนในการสนทนากลุ่มร่วมกับตัวแทนชุมชนที่เป็นผู้รู้จักชุมชนเป็นอย่างดี โดยมีแนวคำถามให้ผู้ตอบจินตนาการ ได้แก่ “ผลกระทบทางลบที่คิดว่าจะได้รับจากการท่องเที่ยว” “แนวทางที่คิดว่าจะลดผลกระทบทางลบ” “สภาพการท่องเที่ยวในชุมชนที่คาดหวังหรืออยากให้เป็น” และ “แนวทางที่จะทำให้เป็นอย่างที่คาดหวัง” โดยคำตอบที่ได้ ผู้วิจัยได้นำมาวิเคราะห์ร่วมกับแนวคิดทฤษฎีที่ใช้เป็นกรอบในการศึกษาคั้งนี้

6) การสำรวจพื้นที่และศึกษาเอกสาร เพื่อให้ทราบข้อมูลทั่วไปของพื้นที่ศึกษา การท่องเที่ยว และชุมชน

7) แบบสอบถาม (Questionnaires) นักท่องเที่ยว โดยการสุ่มตัวอย่าง เพื่อให้ทราบข้อมูลด้านการตลาดของการท่องเที่ยว ความคิดเห็นของนักท่องเที่ยวต่อพื้นที่ท่องเที่ยว ความสามารถในการรองรับการท่องเที่ยวของพื้นที่ เพื่อหาข้อมูลของการท่องเที่ยว และคาดการณ์แนวโน้มในอนาคตของการท่องเที่ยว รวมทั้งใช้ประกอบการหาแนวทางการจัดการการท่องเที่ยวที่เหมาะสมของชุมชน โดยแบ่งโครงสร้างแบบสอบถามออกเป็น 4 ส่วน ดังนี้

ส่วนที่ 1 ข้อมูลพื้นฐานเกี่ยวกับผู้ตอบแบบสอบถาม

ประกอบด้วย เพศ อายุ ภูมิลำเนา อาชีพ ปัจจัยสำคัญในการเลือกแหล่งท่องเที่ยว และ ค่าใช้จ่ายในแหล่งท่องเที่ยวต่อวัน

ส่วนที่ 2 ข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับการเดินทางมาพื้นที่ท่องเที่ยวต่อวัน

ประกอบด้วย จำนวนครั้งที่เคยเดินทางมา วิธีการเดินทางมา ลักษณะการเดินทางมา วัตถุประสงค์หลักในการเดินทางมา การได้รับข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับพื้นที่ลำน้้ำว้า

โดยข้อมูลในส่วนที่ 1 และส่วนที่ 2 ใช้วิธีการวัดแบบจัดอันดับ

ส่วนที่ 3 ความพึงพอใจและความเหมาะสมต่อพื้นที่ท่องเที่ยวลำน้้ำว้าในด้านต่างๆ

ประกอบด้วยด้านสินค้า ราคา การประชาสัมพันธ์ บุคลากร การให้บริการ ทัศนภาพทั่วไป และความสำคัญของพื้นที่ท่องเที่ยว ในด้านต่างๆ ได้แก่ การล่องแก่ง การเดินป่า การนั่งช้าง ราคาค่าบริการ การประชาสัมพันธ์ บุคลากร ขั้นตอนการให้บริการ บรรยากาศของสถานที่ และความหนาแน่นของนักท่องเที่ยว

โดยข้อมูลในส่วนที่ 3 นี้ใช้วิธีการวัดแบบแบ่งชั้น กำหนดค่าความพึงพอใจ ความเหมาะสม และความสำคัญ 5 ระดับ ดังนี้

คะแนน	ระดับความพึงพอใจ	
	ความเหมาะสม และความสำคัญ	
5	มากที่สุด	
4	มาก	
3	ปานกลาง	
2	น้อย	
1	น้อยที่สุด	

ส่วนที่ 4 ความคิดเห็นอื่นๆ ที่มีต่อพื้นที่ท่องเที่ยวลำน้ำว่า

ประกอบด้วย การกลับมาอีก การบอกต่อ ความรู้สึกในภาพรวม ใช้วิธีการวัดแบบจัดอันดับ และความคิดเห็น ข้อเสนอแนะในการจัดการสภาพแวดล้อม ใช้คำถามประเภทปลายเปิดจำนวน 7 ข้อ

3.3 การเก็บและรวบรวมข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูลเพื่อศึกษาการท่องเที่ยว การเปลี่ยนแปลงวิถีชีวิตชุมชน และผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงวิถีชีวิตชุมชน ได้ดำเนินการตามขั้นตอนดังนี้

1. ผู้วิจัยได้สร้างความสัมพันธ์กับชุมชนและอธิบายวัตถุประสงค์ของการวิจัยให้ชุมชนทราบ โดยผู้วิจัยได้ขอหนังสืออนุญาต และแนะนำตัวนักศึกษาเพื่อเข้าไปเก็บข้อมูลในชุมชน ผู้วิจัยได้เข้าพบผู้ใหญ่บ้านในแต่ละหมู่บ้าน ได้แก่ หมู่บ้านน้ำว่า หมู่บ้านน้ำปู้ และหมู่บ้านห้วยทรายมูล และแนะนำตัวเองพร้อมทั้งขออนุญาตเข้ามาเก็บข้อมูลในชุมชน หลังจากนั้นจึงได้มีการเดินสำรวจชุมชนคร่าวๆ เพื่อทำความรู้จักกับชาวบ้าน ซึ่ง หมู่บ้านมีการตั้งบ้านเรือนอยู่ติดๆ กัน จึงทำให้ได้พบชาวบ้านบางส่วนที่ไม่ได้ออกไปทำไร่ ในการเข้าไปพบผู้ใหญ่บ้านครั้งแรกแต่ละหมู่บ้านนี้ผู้วิจัยต้องใช้เวลาอยู่หลายวันเนื่องจากหมู่บ้านแต่ละหมู่บ้านมีระยะทางค่อนข้างห่างไกลกัน และผู้วิจัยต้องเข้าไปชุมชนในเวลาช่วงเย็น เนื่องจากในช่วงกลางวันในหมู่บ้านส่วนใหญ่ออกไปทำงาน ในไร่หรือเข้าป่า จะกลับมาช่วงตอนเย็น ผู้วิจัยจึงสามารถเก็บข้อมูลจากชาวบ้านและมีเวลาในการสัมภาษณ์ได้วันละเพียงหมู่บ้านเดียว ผู้วิจัยจึงได้วางแผนเก็บข้อมูลครั้งละหมู่บ้าน โดยเริ่มจากหมู่บ้านน้ำปู้ และหมู่บ้านน้ำว่าก่อนเนื่องจากมีระยะทางห่างไกลที่สุด การเข้าไปเก็บข้อมูลในหมู่บ้านทำให้ผู้วิจัยได้ค้นพบบุคคลซึ่งช่วยผู้วิจัยเก็บข้อมูลบริบททั่วไปของชุมชน ในช่วงเวลาที่

ผู้วิจัยไม่สามารถเข้ามายังในชุมชนได้ด้วยตนเอง ซึ่งเป็นครูของศูนย์การศึกษาออกโรงเรียนที่ค่อนข้างมีความรู้ความเข้าใจในการทำกรวิจัย จึงทำให้สามารถช่วยผู้วิจัยในการค้นหาข้อมูล และนัดหมายชาวบ้านให้ได้สะดวกรวดเร็วขึ้น หลังจากนั้นผู้วิจัยจึงเข้าไปเก็บข้อมูลในหมู่บ้านห้วยทรายมูล ที่อยู่ในเส้นทางเข้าอุทยานแห่งชาติแม่จรมิ ทำให้ผู้วิจัยสามารถเก็บข้อมูลได้ทั้งข้อมูลในชุมชน และการท่องเที่ยวในอุทยานแห่งชาติแม่จรมิ ซึ่งก็ช่วยให้ผู้วิจัยใช้เวลาได้รวดเร็วขึ้น โดยรวมผู้วิจัยได้ใช้เวลาในการเก็บข้อมูลในชุมชนทั้ง 3 หมู่บ้าน ประมาณ 3 เดือน

ในขั้นนี้ผู้วิจัยได้เก็บข้อมูลเบื้องต้นเกี่ยวกับบริบททั่วไปของพื้นที่ เช่น ลักษณะทางกายภาพของชุมชน สิ่งแวดล้อมชุมชน แหล่งน้ำ วิถีชีวิตของชุมชนทั้งก่อนและหลังการเข้ามาของการท่องเที่ยวในพื้นที่ศึกษา ความคิดเห็นของชาวบ้านต่อการท่องเที่ยว โดยการสัมภาษณ์แบบเจาะลึกผู้ที่สามารถให้ข้อมูลที่ผู้วิจัยต้องการได้ เช่น ข้อมูลวิถีชีวิตชุมชนในช่วงก่อนมีการท่องเที่ยวจากผู้อาวุโสของชุมชน ข้อมูลวิถีชีวิตชุมชนในช่วงหลังมีการท่องเที่ยวจากหัวหน้าครัวเรือน ที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว และไม่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว และทบทวนเอกสารที่เกี่ยวข้องจากหน่วยงานราชการต่างๆ นอกจากนี้ยังได้ข้อมูลจากการสัมภาษณ์แบบไม่เป็นทางการกับชาวบ้านทั่วไปที่ผู้วิจัยพบในขณะที่เดินสำรวจชุมชน และสังเกตการใช้ชีวิตของชุมชนในช่วงเย็น หลังจากชาวบ้านกลับมาจากการทำไร่ และมานั่งรวมกลุ่มสนทนากัน

2. การเก็บข้อมูลด้านการท่องเที่ยว การตลาดของการท่องเที่ยว และความสามารถในการรองรับของพื้นที่ โดยผู้วิจัยได้สัมภาษณ์แบบเจาะลึกผู้เกี่ยวข้อง เช่น เจ้าหน้าที่อุทยานแห่งชาติแม่จรมิ หัวหน้าครัวเรือนที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว ผู้รู้จากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับชุมชนและการท่องเที่ยว เช่น ปลัดอำเภอ เกษตรอำเภอ เจ้าหน้าที่สาธารณสุข ผู้อำนวยการโรงเรียนมิตรมวลชน 3 ซึ่งเจ้าหน้าที่เหล่านี้ต่างอยู่ในพื้นที่ชุมชนมานานี่ว่าเป็นเวลาหลายปี รู้จักชุมชน และได้พบเห็นปรากฏการณ์ความเปลี่ยนแปลงของชุมชนเรื่อยมา อีกทั้งยังเป็นกลุ่มบุคคลที่มีความสำคัญในการสนับสนุนการท่องเที่ยวในชุมชน รวมทั้งการเก็บข้อมูลด้วยแบบสอบถามจากนักท่องเที่ยวเกี่ยวกับการตลาดของการท่องเที่ยว ความคิดเห็นของนักท่องเที่ยวต่อพื้นที่ท่องเที่ยว ความสามารถในการรองรับการท่องเที่ยวของพื้นที่ท่องเที่ยว เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบันของการท่องเที่ยว และคาดการณ์แนวโน้มในอนาคต โดยผู้วิจัยได้ทำการเก็บข้อมูลด้วยแบบสอบถามทั้งด้วยการแจกแบบสอบถามด้วยตนเอง ที่สามารถทำได้ในช่วงเทศกาลการท่องเที่ยวที่มีนักท่องเที่ยวเข้ามาเป็นจำนวนมาก คือ ช่วงวันหยุดเสาร์ อาทิตย์ วันหยุดปีใหม่ รวมทั้งแบบสอบถามบางส่วนได้ขอความอนุเคราะห์จากเจ้าหน้าที่อุทยานแห่งชาติแม่จรมิให้ช่วยเก็บข้อมูลด้วยแบบสอบถามให้ เนื่องจากมีนักท่องเที่ยวมาหลายช่วงเวลา ซึ่งก็ได้รับความช่วยเหลือจากเจ้าหน้าที่เป็นอย่างดี นอกจากนี้ผู้วิจัยยังได้สังเกตการท่องเที่ยวทั้งแบบมีส่วนร่วม และไม่มีส่วนร่วม โดยการท่องเที่ยว

ลำนํ้าว่าร่วมกับนักท่องเที่ยว หลายครั้งเพื่อสังเกตการทำงานของผู้ประกอบการ แต่ละราย ลักษณะการท่องเที่ยวของนักท่องเที่ยวตลอดจนสำรวจสภาพลำนํ้าว่าตลอดเส้นทางท่องเที่ยวไปด้วยพร้อมกัน

3. เมื่อผู้วิจัยได้ข้อมูลเบื้องต้นเกี่ยวกับ การท่องเที่ยว ชุมชน และวิถีชีวิตชุมชนแล้ว ทำให้ผู้วิจัยได้รู้จักชุมชน และเข้าใจสภาพการณ์วิถีชีวิตชุมชน และการท่องเที่ยว รวมทั้งเห็นภาพการเปลี่ยนแปลงวิถีชีวิตชุมชนลำนํ้าว่า หลังจากมีการท่องเที่ยว อย่างคร่าวๆ แล้ว ผู้วิจัยจึงได้ตรวจสอบข้อมูล และให้ชุมชนได้ร่วมวิเคราะห์ข้อมูลกับผู้วิจัย โดยผู้วิจัยได้ทำการสนทนากลุ่ม ผู้ที่สามารถเป็นตัวแทนชาวบ้านได้ ได้แก่ ผู้ใหญ่บ้าน ประธานกลุ่มแพไม้ไผ่ ประธานกลุ่มแม่บ้านหัวหน้าครัวเรือนที่เป็นสมาชิกกลุ่มแพไม้ไผ่ หัวหน้าครัวเรือนที่รับจ้างบังคับแพยาง ผู้อาวุโสสมาชิกกลุ่มอนุรักษ์พันธุ์ปลา ในช่วงหัวค่ำหลังจากที่ชาวบ้านกลับมาจากการทำงานในไร่แล้ว โดยผู้วิจัยได้จัดเตรียมอาหารว่างให้กับผู้ร่วมสนทนากลุ่มด้วย การสนทนากลุ่มนี้เพื่อให้ตัวแทนชุมชน ซึ่งเป็นผู้ที่มีความหลากหลายในด้านอายุ ประสบการณ์ ได้ร่วมวิเคราะห์การเปลี่ยนแปลงวิถีชีวิตของชุมชน และผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงวิถีชีวิตของชุมชน รวมทั้งความคิดเห็น และความต้องการของชุมชนต่อผลดีและผลเสียของการท่องเที่ยวที่เข้ามา

ซึ่งในขั้นนี้ ได้ทำให้ผู้วิจัยมีความเข้าใจและเห็นปรากฏการณ์การเปลี่ยนแปลงวิถีชีวิตของชุมชนหลังจากมีการเข้ามาของการท่องเที่ยวได้ชัดเจนขึ้น แต่สำหรับผลกระทบทางลบจากการเปลี่ยนแปลงวิถีชีวิตชุมชนนั้นชุมชนเห็นว่าในปัจจุบันชุมชนยังไม่ได้รับผลกระทบทางลบจนทำให้เกิดความยากลำบากในการดำเนินชีวิต ผู้วิจัยจึงได้ประยุกต์ใช้เทคนิค การประเมินอนาคตภาพทางสังคม (Ethnographic Future Research : EFR) เพื่อให้ชุมชนคาดการณ์อนาคต โดยเป็นการจินตนาการผลกระทบทางลบจากตัวแทนชุมชนซึ่งเป็นผู้ที่จะสร้างภาพอนาคตเกี่ยวกับชุมชนได้ดีที่สุด และหาแนวทางลดผลกระทบทางลบ และแนวทางการจัดการการท่องเที่ยวที่เหมาะสมตามความคิดเห็นของชุมชน เมื่อได้แนวทางตามความคิดเห็นของชุมชนแล้ว ผู้วิจัยจึงได้นำมาวิเคราะห์ร่วมกับแนวคิดทฤษฎีที่ใช้ในการศึกษา แบบสอบถามความคิดเห็นของนักท่องเที่ยว ตามความเหมาะสม

3.4 การตรวจสอบข้อมูล

ข้อมูลที่ได้จากการเก็บรวบรวมมาแล้ว ผู้วิจัยได้อาศัยวิธีการตรวจสอบข้อมูลไปพร้อมๆ กัน โดยใช้วิธีตรวจสอบแบบสามเส้า (Triangulation) ตามแนวทางของ สุกางค์ จันทวานิช (2535) โดยตรวจสอบแหล่งที่มาซึ่งพิจารณาถึงเวลา สถานที่ บุคคล ที่แตกต่างกันว่า ถ้าหากต่างเวลากันข้อมูลที่ได้เหมือนกันหรือไม่ ข้อมูลที่ได้ต่างสถานที่เหมือนกันหรือไม่ และหากบุคคลเปลี่ยนไปข้อมูล

เหมือนกันหรือไม่โดยหากข้อมูลมีความแตกต่างหรือขัดแย้งกัน ผู้วิจัยได้เข้าไปเก็บรวบรวมข้อมูลอีกครั้ง หากข้อมูลที่ได้ทำการตรวจสอบแล้วปรากฏว่าเป็นข้อมูลที่เหมือนกันก็นำเชื่อถือได้ว่าเป็นข้อมูลที่ถูกต้องแล้ว จากนั้น ผู้วิจัยได้นำข้อมูลนั้นมาแยกแยะเป็นหมวดหมู่ตามประเภทและประเด็นที่จะศึกษาเพื่อการวิเคราะห์ต่อไป

3.5 การวิเคราะห์ข้อมูล

วิธีการวิเคราะห์ข้อมูลสำหรับแต่ละวัตถุประสงค์เป็นดังนี้

1. เพื่อศึกษาสภาพการณ์ของพื้นที่ชุมชนลำน้าวัว ในด้านวิถีชีวิตชุมชนก่อนและหลังการเข้ามาของการท่องเที่ยว และแนวโน้มในอนาคตโดยใช้เทคนิควิธีการวิจัยเชิงพรรณนา จากข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์แบบเจาะลึกและการสัมภาษณ์แบบไม่เป็นทางการ ผู้ให้ข้อมูลหลักในเรื่องต่างๆ ผู้รู้เกี่ยวกับพื้นที่ศึกษาจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ผู้ให้ข้อมูลหลักประชาชนในพื้นที่ ผู้นำที่เป็นทางการ ไม่เป็นทางการ และหัวหน้าครัวเรือนที่สามารถให้ข้อมูลที่ต้องการ การสำรวจพื้นที่ศึกษาและเอกสารต่างๆที่เกี่ยวข้อง และการสนทนากลุ่มตัวแทนชุมชน รวมทั้งวิเคราะห์ผลการศึกษาแบบสอบถามนักท่องเที่ยว

โดยข้อมูลในส่วนที่ 1 ส่วนที่ 2 และส่วนที่ 4 ของแบบสอบถาม ใช้สถิติเชิงพรรณนาโดยการหาอัตราส่วนร้อยละ เพื่ออธิบายลักษณะ และพฤติกรรมของประชากรที่ได้ศึกษา

ในส่วนที่ 3 ของแบบสอบถาม ใช้สถิติเชิงพรรณนา โดยการหาค่าเฉลี่ยเลขคณิต ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน เพื่ออธิบายความพึงพอใจ ความเหมาะสม และการให้ความสำคัญต่อพื้นที่ท่องเที่ยวลำน้าวัวในด้านต่างๆ การวิเคราะห์ และแปลค่าจากแบบสอบถามความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวเกี่ยวกับการตลาดการท่องเที่ยว และความสามารถในการรองรับการท่องเที่ยว มีเกณฑ์ดังนี้ (ชูศรี วงศ์รัตน์, 2537)

ค่าเฉลี่ย	แปลค่าระดับความพึงพอใจ
4.51-5.00	มากที่สุด
3.51-4.50	มาก
2.51-3.50	ปานกลาง
1.51-2.50	น้อย
1.00-1.50	น้อยที่สุด

เลขหมู่.....

สำนักหอสมุด มหาวิทยาลัยเชียงใหม่

2. เพื่อศึกษาการเปลี่ยนแปลงวิถีชีวิตชุมชน และผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงวิถีชีวิตของชุมชน โดยการวิเคราะห์ข้อมูลของชุมชนไปพร้อมกับการรวบรวมข้อมูลจากการสัมภาษณ์ประชาชนผู้ให้ข้อมูลหลัก สัมภาษณ์เจาะลึกและการสนทนากลุ่ม โดยจะทำการวิเคราะห์เชิงเหตุผลที่สัมพันธ์กัน เกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงวิถีชีวิตชุมชนในด้าน เศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม และสิ่งแวดล้อม ตลอดจนผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงวิถีชีวิตชุมชนลึกลงว่า ในด้าน การอนุรักษ์น้ำของชุมชน การจัดการน้ำของชุมชน ระบบความเชื่อ ค่านิยม การเผยแพร่แนวคิด และการใช้ประโยชน์แหล่งน้ำ ในการอุปโภคบริโภค และการนันทนาการของชุมชน หลังจากมีการท่องเที่ยว รวมทั้งความต้องการและความคิดเห็นของชุมชนต่อการเข้ามาของการท่องเที่ยว และการจัดการกับการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้น แนวคิดต่างๆ ของชุมชน ในการจัดการกับสภาพแวดล้อมที่เปลี่ยนแปลงไป

3. เพื่อหาแนวทางร่วมกับชุมชนในการลดผลกระทบทางลบ และหาแนวทางการจัดการการท่องเที่ยวที่เหมาะสมของชุมชน ด้วยการวิเคราะห์การเปลี่ยนแปลงและผลกระทบร่วมกับตัวแทนชุมชนในการสนทนากลุ่ม โดยการวิเคราะห์จากการประเมินอนาคตภาพทางสังคม (EFR) ของชุมชนที่ได้คาดการณ์ผลกระทบที่อาจจะเกิดขึ้นจากการท่องเที่ยวในอนาคต และประเมินความต้องการที่ชุมชนอยากจะทำให้การท่องเที่ยวเป็นในอนาคต โดยเปรียบเทียบสถานการณ์จากความคิดเห็น และสร้างภาพในอนาคตโดยพิจารณาร่วมกับการประมวลผลการศึกษาความคิดเห็นของนักท่องเที่ยวต่อพื้นที่ท่องเที่ยว และแนวคิดทฤษฎีในการศึกษาคั้งนี้